

Een weekje voor ze op 11 januari jongstleden haar proefschrift *'Language and literacy development in children with Specific Language Impairment'* aan de Radboud Universiteit in Nijmegen verdedigde, stond onderzoeker en junior-docent **Marjolijn van Weerdenburg** het blad Van Horen Zeggen te woord. Zij deed longitudinaal onderzoek bij kinderen met SLI (verder ESM genoemd). "Aan elk kind mankeert wel wat, maar wát...?" Deze intrigerende vraag leverde antwoorden op. Voor het eerst kwam er een classificatie tot stand. "Noodzakelijk", volgens Van Weerdenburg. "we kunnen namelijk niet met dertig verschillende maten kinderen vergelijken. We moesten dat reduceren tot minder. Dat is gelukt", zegt de onderzoeker over de door haar gevonden indeling in vier profielen. Ook vond zij viersubtypen aan taalproblemen bij ESM-kinderen.

Een eerste classificatie voor ESM-kinderen

Vanuit de literatuur en de praktijk wisten we dat we te maken hadden met een heterogene groep. Aan elk kind mankeerde wel wat", zo schetst Marjolijn van Weerdenburg de beginsituatie. De totale omvang van de groep bedroeg 285 kinderen. 148 kinderen maakten deel uit van het jongste cohort, bij de eerste meting gemiddeld 6 jaar en 4 maanden; 137 kinderen op het eerste meetmoment gemiddeld 8 jaar en 5 maanden. De kinderen bezochten ofwel een school voor Speciaal Onderwijs voor kinderen met spraak- en taalmoeilijkheden óf zij werden ambulante begeleid op een reguliere school. Elk van de kinderen was vooraf gediagnosticeerd door een multidisciplinair team specialisten als ESM. "De kinderen hebben een gemiddelde non-verbale intelligentie en tonen een achterstand op alle onderzochte taaldomeinen. Dit laatste in vergelijking met leeftijdgenoten met een normale taalontwikkeling", aldus Van Weerdenburg. Het grote aantal van gevolgde kinderen geeft volgens de onderzoeker stevigheid aan de gevonden conclusies", aldus Van Weerdenburg.

Vereenvoudiging domeinen

In haar onderzoek ging Van Weerdenburg allereerst op zoek naar een vereenvoudiging van domeinen. "Uit eenentwintig tests destilleerden wij vier taalfactoren: *lexicaal-semantiche vaardigheden, auditieve conceptualisatie, grammaticale vaardigheden en spraakproductie*. Om tot deze indeling te geraken testten wij de kinderen drie jaar lang en brachten daarbij steeds dezelfde gebieden in kaart. Beide cohorten leverden een sterk overeenkomstig patroon", zegt onderzoeker Van Weerdenburg.

Voor haar was ook van belang te onderzoeken in hoeverre de testcores van de kinderen overeenstemden met de bevindingen van logopedisten en leraren. Een vragenlijst met een vierpuntschaal toonde positieve verbanden aan. "Duidelijk te onderscheiden is de factor spraakproductie", zegt Marjolijn van Weerdenburg. De experts in het veld signaleerden duidelijke problemen op het gebied van articulatie en verstaanbaarheid bij kinderen, die ook een relatief lage score in de tests behaalden. De andere drie taalfactoren correleerden positief met de onderzoekresultaten.

Bij de door haar gevormde indeling toont Van Weerdenburg wel enige reserve. "Het is niet zo dat de gevonden factoren de enig mogelijke zijn. Als er meer en andere onderzoeken volgen, dan komen er andere resultaten. Er zullen dan mogelijk andere factoren 'ontstaan'. Ik stel me zo voor dat dan bijvoorbeeld ook de factor 'pragmatic' erin voorkomt."

Subgroepen met specifiek model

"Clusteranalyses brachten vervolgens vier subgroepen kinderen aan het licht, elk met een specifiek profiel op de vier factoren. "Voor elk subtype kind is er een specifiek profiel.", zegt de onderzoeker. "Sommige clusters hebben relatief ernstige problemen op één factor, andere clusters op meerdere factoren." Het kan dus voorkomen dat een kind meerdere taalproblemen heeft én dat de ernst van het probleem per taaldomein kan verschillen. Met haar classificatie is Van Weerdenburg de eerste die – zowel nationaal als internationaal – tot een dergelijke indeling komt waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen subtypen taal-

HET GROTE AANTAL GEVOLGDE KINDEREN GEEFT STEVIGHEID AAN DE CONCLUSIES

problemen en subtypen kinderen. “Het is goed voor de mensen in het werkveld om te beseffen dat er meer profielen zijn. Dat helpt om het beeld duidelijker te krijgen bij de ESM-kinderen.”

De promovendus ging vervolgens na óf en zo ja welke verbanden tussen de verschillende factoren bestonden. “De jongste steekproef liet meer zogenaamde *bootstrappingeffecten* zien dan de oudste steekproef.” De auteur van het proefschrift geeft een voorbeeld: “Wil je de structuur van een zin ontdekken, dan is het van belang dat je de betekenissen van woorden kent. Dat noemen we semantische *bootstrapping*. Om de betekenis van een bepaald woord te kennen is weer begrip van de zinsstructuur van belang, syntactische *bootstrapping*.” Voor ESM-kinderen levert het achterblijven op bepaalde taalgebieden dus continu moeilijkheden op bij andere taalgebieden.

Ten aanzien van ‘behandeling’ waagt Van Weerdenburg zich ook aan een uitspraak: “De gebieden kunnen elkaar beïnvloeden. Het is moeilijk te voorspellen waardoor precies het kind beter wordt in zijn taal. Trainen in het ene gebied kan ook een positief effect hebben in het andere. De domeinen kunnen elkaar beïnvloeden. Wat we zien is

dus niet rechtlijnig.” Zij pleit voor nader onderzoek naar de interventies.

Ook leesontwikkeling blijft achter

“ESM-kinderen hebben niet alleen problemen met de taalontwikkeling, ook hun leesontwikkeling blijft achter. Bij elk kind kan de ernst van de problemen op de diverse taaldimensies verschillen. Taalontwikkeling bij ESM-kinderen verloopt dynamisch. Er blijken effecten uit te gaan van verschillende taaldomeinen naar fonologische vaardigheden, decodeervaardigheden en vaardigheid bij begrijpend lezen”, zegt Van Weerdenburg. Volgens haar kan interventie op het ene taaldomein een positieve uitwerking hebben op het andere taaldomein, maar dus ook op de leesvaardigheid.

Voor leraren en logopedisten, door Van Weerdenburg steevast ‘de experts in het werkveld’ genoemd, heeft de onderzoeker ook een advies aangaande toepassing. “Voor elk kind afzonderlijk zijn straks de profielen goed in kaart te brengen. Dan weet je ook welk gebied relatief goed is. Dat geeft de mogelijkheid de training erop af te stemmen.”

Weliswaar leverden de onderzoeksvragen belangrijke antwoorden op, nieuwe vragen en wensen kwamen er voor Van Weerdenburg eveneens uit voort. “Het idee is nu om goede tests te ontwikkelen. Beschikbare tests zijn afgestemd op kinderen zonder taalproblemen. We weten niet hoe relatief goed een kind is in taal en lezen. Een doelstelling zou kunnen zijn om voor de praktijk een korte efficiënte test te ontwikkelen die de vier taalgebieden in kaart brengt. Dit uiteraard, en voor het eerst, met een ESM-norm.”

Bedreigende ontwikkeling

“De expertise die mensen nu hebben is goed gebundeld en kan efficiënt worden ingezet. Met die aanwezige expertise kunnen ze bewust kijken welke training of hulp aanslaat.” Toch toont Van Weerdenburg enige vrees voor de toekomst. Met name de plannen van de minister van Onderwijs om het Speciaal Onderwijs op te heffen kan nadelig uitpakken voor de kwetsbare ESM-leerlingen. “De leerkracht in het reguliere basisonderwijs kan de noodzakelijke hulp met 35 andere kinderen in een klas niet bieden. Dan zal er andere hulp moeten komen. Zo effectief als in een ESM-onderwijsomgeving zal het dan nooit meer worden”, waarschuwt Van Weerdenburg.

Voor haarzelf ziet de onderzoeker nog graag een nieuwe rol weggelegd in het ESM-veld. “Ik hoop dat er voor mij nog plaats is om door te kunnen gaan met lesgeven in klinische practica en academische vaardigheden. Daarnaast wil ik graag verder onderzoek doen bij de ESM-populatie”, zegt Marjolijn van Weerdenburg. **VHZ**

WILLEM GEURTS

Marjolijn van Weerdenburg toont haar proefschrift.